

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 9.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је дан пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ГЛУМАЧКОЈ УМЕТНОСТИ.

(Свршетак.)

Али тај поглед погрешан је до Бога милога и ми ћемо огледати, и ако немамо довољно убедљиве спреме, да докажемо, да се задатак глумачке уметности и састоји у њеној творачкој сили.

При приказивању песничких идеала глумац стоји на истој висини као и сам песник. Јер и глумац мора да осети и да наслути божанске песничке мисли и сањарије тако исто, а може бити још и живље, него песник сам.

Песникове сањарије и маште добијају тек у духу глумчеву живота и крви.

Он их мора у целој њиховој суштини скроз да проникне и да их себи тако живо замисли, како би их могао извести, према замисли песниковој.

Сваку песникову замисао, сваки његов идеал, мора глумац да присвоји тако, да се приликом приказа мора губити глумчева индивидуалност и он сам мора се преобразити у песников идеал.

С тога глумац мора бити не само на истој висини са песником, него често мора да је и више њега.

Много пута мора глумац да допуњује и усавршава карактере, типове, које је песник замислио, али није могао да изведе доследно и живо.

Па како се у повесници светске књижевности једва могу набројати тек неколико песника, који су постигли то, да

речима унесу у дела своја чудновату силу како унутрашњег, тако и спољашњег људског живота: јасно је, да је недогледно поље творачког рада глумачке уметности.

Да би глумац-уметник могао постићи највиши ступањ глумачке уметности, ваља му, осим слободног владања својом личношћу и вештог управљања са говором и мимичким даром, још да се удуби у проучавање човечанских идеала свију времена; ваља му студијом повеснице уметности да постигне ону образованост и племенитост душе, која би га оспособила, да може оценити и извести смерове најузвишенијих песника.

Само са таквим глумцима моћи ће се измирити и најљући уништитељи естетике; само такви глумци моћи ће извојевати глумачкој уметности угледно место међу уметностима.

Јер велпчанство уметности изаћи ће тек онда на видело, кад глумац, прегоревајући своју сујету, са дубоким знањем и племенитим одушевљењем скромно ступи у службу песништва, као орган му, да нам оно, што у читању нисмо осетили, што и сам песник није јасно него тек онако у сну видео, јасно и тако живо прикаже, да нам се душа небу вине, а срце наше раздрага песничким миљем.

Ето то је задатак глумачкој уметности!

ЛИСТИЦИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Карлова тетка“, шала у три чина, написао Тома Брандон, приказана први пут дне 19. маја 1898.)

Беше то весело вече: кућа пуна публике нарочито у партеру и галеријама, комад шалив и духовито смишљен, а г. Пера Добриновић у свом елементу, па реди, душо, што још желиш?

Не чудимо се, што је „Карлова тетка“ добро прошла свугде, где је год до сада приказивана била. Комад је то, у истину, згодан, да нас у овим судбоносним данима пренесе из суморне збиље у ведрину безазлене шале.

Већ то што се ту ради о пустој шали из живота универзитетских ђака, на који се живот сви тако радо сећамо, зајамчује успех томе комаду код некадашњих ђака виших школа. Па овда комични заплет и са свим природно, неприсиљено изведени расипет тога клупчета комичних ситуација не да никако мишићима, који су органоном смећа, да почину до краја.

Садржај те шале, т. ј. њезина идеја (јер идеја шале је њезин кратко исприповедан садржај), даје се у кратко нацртати. Бак Карло Вајкхем (г. Поповић) воли синовицу адвоката Спитига (г. Динић) гцу Ану (гђа Тупаковића), док његов друг Цек Чесни (г. Спасић) воли пуцилу адвокату Кету (гђа Ђуришић). На глас да долази Карлова тетка из Бразилије, Дона Лучија Далвадорес, коју ни Карло лично не познаје, договоре се пријатељи, да позову на вечеру и своје миљенице Ану и Кету, да праве друштво Дони Лучији, а у истини за то, да имају прилике изјавити им љубав своју. Девојке пристану, да дођу, али кога нема, нема тетке Доне Лучије, а без ње не ће бити ни девојака. У тој неприлици помогне им добродушни пријатељ лорд Фокур Бабертин (г. Добриновић). Он се на име преруши у тобожњу Карлову тетку, обуче женско одело и тако постане узроком целом клупку најсмешнијих ситуација. Девојке му поверавају своје љубавне тајне, љубе га у лице и у руке као своју поузданицу. За лажном тетком лете, из пожуде за њеним тобожњим милионима, и отац Цеков (г. Василевић) и адвокат Спитиг (г. Динић). У то, ето, праве Карлове тетке, Доне Лучије (гђа Динић) у друштву лепог си-

рочета Еле Делакхеј (гђа Стефановићка), која носи у срцу слику лорда Баберлина, баш као што и он сања о њој у својим ретким озбиљним часовима. Лаким, неприсиљеним начином долази се до објашњења и до расплета, при ком сви добро пролазе, т. ј. сваки долази до своје драге, осим јадног ултракомичног Спитига.

Да се разумеју гдекоје драстичније сцене, треба знати, да је то енглески комад. Тако оно слободно дружење девојака и свеучилишних ђака, тако звани „flirt“, специјалитет је америкаанско-енглески. И живот оксфордских свеучилиштара је енглески специјалитет.

Комаду је главна сврха, да угодном шалом позабави публику, али има припадом и мало онога, што се зове „ridendo castigare mores“. Тако псеудо-Лучија иронише слаботињу старијих мушкараца према женскињу и њихово грамење за новцем.

Мало је неразумљива била она равнодушност Карлова према појави прави тетке, осим ако то није била погрешка приказивача те улоге, г. Поповића.

А сада нешто о приказивању. Ништа лакше, него да се шала овакове врсти прометне у драстичну бурлеску, а комичар да се претвори у кловна. Ми смо се, у неким сценама, бојали, да ће се то догодити и с приказивањем овог комада. Некако је тај наш страх престао управо на крајњој граници међу фином шалом и бурлеском, те упозоримо вредне приказиваче, да ама ни кораком не иду даље из царства fine комике у царство драстике, јер још само корак даље, па би место шале, гледали драстичну бурлеску, у место комичара, пантомиму кловна.

Г. Добриновић је и овај пут показао, да је прави уметник, јер се одржао сигурном ногом на тлу пристојне комике, па му је и публика ту вештину обилним салвама аплаудовања и квитирила.

Г. Спасићу признајемо, да је у улогама овакве врсте постигао праву меру вештине. У драми превлађује у њега патетика, али у салонским комадима је духовит, жив и отмен. И овај пут је био „comme il faut“.

Морали бисмо знати, ко је крив оној укочености Карловој према правој тетци, да ли пи-

сац или глумац, да бисмо могли, изрећи наш суд о г. Поповићу, приказивачу те улоге.

Г. Васиљевић увек лепо, чисто, јасно и природно наглашује сваку изреку своје улоге. Њега можеш увек добро разумети; за то стиче у публици све више симпатија.

Г. Динић игра улоге преживелих старкеља, старих „гоуе-а“ увек складно и занимљиво. И овај пут бејаше изврстан.

Спомињемо, да је и улога Брасетова била у добрим рукама. Г. Мицић говори разумљиво и јасно, а то је увек добар почетак на пољу глумачке вештине и „conditio sine qua non“.

Женске улоге у овом комаду прилично су споредне, али су их ипак гђа Динићка, гђа Ђуришићева, гђа Стефановићка и гђа Туцаковићева складно приказале.

Драго вам је, што се гђци Туцаковићевој даје прилика, да се покаже и у већим улогама. Како је лепо напредовала као певачица, треба да јој се да прилика да савлађује „Lampenfieber“ и као глумица. Кураж је један од услова успеху.

Све у свему, можемо опетовати, било је то угодно проведено вече, па за то хвала и честитој управи и вредним глумцима, а и публици, која се у тако лепом броју искупила на ту представу. Као да је публика више расположена за шалу него за трагедију. Жалости је и онако доста у збиљи живота.

Ј. Хр.

ПОЗОРИШТЕ.

(Руски цар и Толстој о Вагнеру.) Недавно је гостовало неко немачко оперно друштво у Петрограду на ондашњој царској опери, изводећи по највише Вагнерове опере. Како париски „Temps“ пише, после четврте представе пође управитељ тога друштва у аудијенцију к цару Николи II. и замоли га, да би присуствовао бар једној представи, јер ће његово присуство немачкоме мајестру подићи славу. Уједно га замоли, да би цар сам изабрао једну од Вагнерових опера, коју жели чути. Цар се мало размислио, па онда, не споменувши Вагнера, рече: „Прикажите ми Гунодова „Фауста“. Овај одговор царев збунио је немачког управитеља, али се побринуо, да цареву жељу испуни, премда га је стало доста труда, јер су његови певачи били сви тек за Вагнерове опере увецбани.

Најтеже је било с улогом Маргарете. Ниједна певачица немачке друштине није знала те

улоге. Кад је то сазнао цар, одреди, да певачица царске опере, Болска, пева Маргарету. На тој представи певали су Фауст, Валентин, Сибел и Марта немачки, Болска, као Маргарета, и Мефисто, басиста Едуард де Реске, француски, а зборови талијански. На плакатима оглашена је та представа: „Вагнеров циклус: „Фауст“, од К. Гунода.“ Немачка се штампа срди, што руски цар није хтео чути Вагнера, већ му предпоставио француског композитора Гунода.

Тако исто неповољно суди чувени руски писац Лав Толстој о Вагнеру. У својој расправи о уметности вели, како се каткад уметношћу сматрају дела, која са уметношћу немају никаква посла, па спомиње у потврду тога Вагнерова „Сигфрида“, који га је из позоришта истрао. Обично се каже, да о Вагнеру не можемо судити, док нисмо видели и чули његова дела у Бајрајту, где је савршеност приказивања постигла врхунац. Управо то показује, да се ту не ради о уметности, него о хипнози. Тако говоре и спиритисте. Да човека увере о истинитости својих визија, кажу: Ви не можете о томе судити, док то сами не доживите; а то значи, да нам ваља кроз неколико сата седети у таму у друштву с људима у полак полуделима и десет пута то исто понављати па ћемо онда то исто видети, што и они. Како да и буде иначе? У таквим приликама ћемо видети све, што хоћемо. Но пре ћемо доћи до цели, ако се опијемо или науживамо опијума.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У недељу 24. маја (5. јуна): „Задужбина цара Лазара“. Слика из прошлости српске у 5 чинова, с песмама, написао у стиховима Милорад П. Шапчанин, музика од Д. Јенка.

У понедеоник 25. маја (6. јуна): „Јованчини сватови“. Шаљива опера у 1 чину, написали Карс и Барбије, сложио Виктор Маса, превео Никола Ј. Мариновић. — Пре тога: „Јабука“. Шаљива оперета из српског народног живота у 3 чина, написао Веља М. Миљковић, музика од Х. Дубека.

У уторак 26. маја (7. јуна): „Концерат соколовачког сељачког певачког друштва“, са представом: „Љубавно писмо“. Шаљива игра у 1. чину, написао Коста Трифковић. Чист приход од тог концерта и представе намењен је зидању српске велике гимназије новосадске.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 4.

У Новом Саду, у суботу 23. маја (4. јуна) 1898.

ПРВИ ПУТ:

ЗАВЕТ.

Награђена драма у 4 чина, написао Симо Матавуљ. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Кнез Ђорђе Јаблановић, властелин дубровачки, вице-адмирал у миру — — — Лукић.

Јелена Блашићка, властелинка, његова сестра — — — С. Вујићка.

Влахо, њен старији син, поручик у ратној мрнарици Тодосић.

Иво, њен млађи син, доктор филозофије — — — Спасић.

Др. Циве Ратковић, адвокат Васиљевић.
Силвија, његова жена — — Д. Васиљевићка.
Роза племенита Галафи — — Т. Лукићка.
Милица Томашевићева — — С. Бакаловићка.
Клара, милосрдна сестра — Д. Симићева.
Вичевцо, калуђер Исусова реда Динић.
Јаков, поп и професор у миру Николић.
Мато, слуга код Блашића — Павићевић.
Ката, слушкиња код Блашића Д. Туцаковићева.
Ана, слушкиња код Ратковића Ђ. Душановићка.

Догађа се у Дубровнику у наше време а за 40 дана. Први чин догађа се у Блашићеву двору; други у летњиковцу Ратковићеву; трећи пред летњиковцем Блашићевим; четврти у великој дворници Блашићева двора.

У недељу 24. маја (5. јуна) „Задужбина цара Лазара“. Слика из српске прошлости у 5 чинова, с песмама. Написао у стиховима М. П. Шапчанин, музика од Х. Дубека.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније варадинске свираће ове комаде: 1. Beethoven: „Prometeus,“ ouverture. — 2. Verdi: „Ave Maria,“ из „Отела“. — 3. Smetana: „Успавањка,“ из опере „Пољубац“. — 4. Schubert: „Am Meer.“

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне и од 2—6 после подне, а за тим на позоришној благајни.

Умољавају се пошт. госпође и госпођице, да изволе у позоришту без шепира седити.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.